

сировину, паливо, енергетичні й хімічні продукти. Така багатогалузевість робить її одним із ключових елементів системи [1, с. 15].

Незважаючи на всі труднощі та надзвичайні обставини, сектор оптової та роздрібної торгівлі зумів адаптуватися до викликів повномасштабної війни, відновити діяльність та продовжити функціонування. Компанії провели масштабні трансформації, оптимізували бізнес-процеси, запровадили нові підходи до організації роботи та методи управління на оптових та роздрібних ринках. Частина підприємств налагодила співпрацю з іноземними постачальниками, що дозволило компенсувати втрати внутрішніх ресурсів та забезпечити безперервність поставок.

На українському оптовому та роздрібному ринках функціонує велика кількість підприємств із різними формами власності та масштабами діяльності. Їх класифікація здійснюється за низкою критеріїв, серед яких:

- Організаційно-правова форма – підприємства можуть діяти як приватні, колективні чи державні структури, що визначає їхню специфіку управління та регулювання.

- Функціональний рівень – компанії займають різні позиції в системі товароруку: від виробників-дистриб'юторів до незалежних посередників та спеціалізованих операторів.

- Місце у процесі просування товарів – оптові компанії виконують функції посередників між виробниками та роздрібною торгівлею, формуючи ефективні логістичні ланцюги та сприяючи оптимізації витрат.

Різноманітність підприємств у цій сфері забезпечує гнучкість оптового та роздрібного ринку, його здатність швидко реагувати на зміни попиту та економічних умов, а також створює конкурентне середовище, що стимулює підвищення якості послуг та розвиток нових стратегій.

Таким чином, маркетинг у сфері торгівлі спрямований на створення цінності для покупця і формування конкурентних переваг підприємства. В оптовій торгівлі важливими є стабільність поставок, договірні відносини та оптимізація логістики, тоді як у роздрібній – ключове значення мають дослідження потреб населення, імідж бренду, якість обслуговування та активні інструменти просування.

Література.

1. Торговельний маркетинг: метод. рекомендації / уклад.: І.М.Буднікевич, В.А. Нікульча, Н.В. Романюк. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. 64 с.

УДК 657

С.М. Співак д.е.н., проф.; Ю.А. Муравель

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НЕКОМЕРЦІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

S. Spivak Dr. Sc., Prof.; Yu. Muravel

FEATURES OF ACCOUNTING FOR CASH IN A NON-PROFIT ENTERPRISE

Для некомерційних підприємств (НПО, благодійних організацій, комунальних, бюджетних установ тощо) грошові кошти становлять надзвичайно важливий ресурс, що забезпечує їх функціонування. Умови діяльності таких організацій полягає у цільовому фінансуванні, надходженні благодійних внесків, грантів, бюджетних

асигнувань, що зумовлює підвищену увагу до їх обліку, аналізу та аудиту. Незалежно від комерційної чи некомерційної мети, кошти повинні використовуватися прозоро, з належним контролем і звітністю. Грошові кошти — це актив, що характеризується високою ліквідністю, зокрема, це готівка, кошти на поточних рахунках банку, інші еквіваленти. Для некомерційного підприємства грошові кошти — це окремий, надзвичайно важливий об'єкт обліку, і методика має бути адаптована з урахуванням специфіки діяльності підприємства [1].

Організація обліку грошових коштів на некомерційному підприємстві складається з кількох етапів, а саме:

1. Первинний та синтетичний/аналітичний облік. Усі операції надходження або вибуття коштів повинні документуватися — прибутковими та видатковими касовими ордерами (якщо операції готівкові), або через банківські виписки для безготівкових транзакцій. Для синтетичного обліку коштів зазвичай використовуються рахунки, що відповідають готівці в касі та коштам на банківських рахунках. Залежно від обраної облікової політики, може вестися детальний аналітичний облік: за напрямками надходжень (благодійні внески, гранти, членські внески, бюджетні кошти тощо), за призначенням витрат, за джерелами коштів, що дає змогу забезпечити прозорість і звітність. Це особливо важливо для некомерційних підприємств.

2. Формування фінансової звітності та внутрішньогосподарський контроль. На підставі облікових реєстрів готують звіти про залишки коштів, рух грошових коштів, виконання кошторисів чи бюджетів організації. Це дозволяє аналізувати, як кошти надходили та куди були спрямовані. При цьому внутрішній контроль включає перевірку правильності ведення первинних документів, актуальності залишків, відповідності операцій до затверджених планів/кошторисів, контролю за зберіганням готівки (ліміти каси, матеріальна відповідальність, безпечне зберігання).

3. Аналіз грошових коштів та їх руху, що передбачає оцінку ліквідності організації, структури коштів (готівка/безготівка), динаміки надходжень і вибуття, ефективності використання ресурсів. Як правило, для аналізу використовують звіт про рух грошових коштів і показники, які дозволяють визначити, чи достатньо коштів для виконання статутних завдань, чи є ризики нестач, чи є надлишки, їх оптимальне використання. Можливий факторний аналіз ліквідності із врахуванням грошових потоків: надходження/видатки по операційній, інвестиційній чи фінансовій діяльності (за наявності відповідних напрямів) [1, 2, 4].

Аудит грошових коштів передбачає перевірку фактичних залишків у касі та на рахунках, правильності документального оформлення операцій, відповідності облікових записів первинним документам. Аудитор (внутрішній або зовнішній) перевіряє: наявність і актуальність залишків, дотримання вимог до зберігання готівки (ліміти, матеріальна відповідальність), правильність ведення облікової політики, своєчасність і правильність документального оформлення надходжень і витрат.

У разі виявлення порушень — встановлюється відповідальність, складаються коригувальні документи, може бути рекомендована зміна процедур, політики, внутрішнього контролю [3].

Таблиця 1. Етапи проведення аудиту грошових коштів

Етап	Зміст
1. Первинна документація	Оформлення прибуткових/видаткових касових ордерів, банківських виписок, інших платіжних документів.
2. Синтетичний та аналітичний облік	Записи на рахунках: каса, банківські рахунки; аналітика за джерелами коштів, напрямками витрат.

Етап	Зміст
3. Ведення облікових регістрів і контролю	Касова книга, журнали/ордера, внутрішній контроль, інвентаризації, ліміти готівки.
4. Формування звітності і аналіз	Звіт про залишки, звіт про рух коштів, аналіз ліквідності, аналіз джерел і напрямів коштів.
5. Аудит (внутрішній/зовнішній)	Перевірка відповідності обліку первинним документам, перевірка залишків, процедур контролю, висновки та рекомендації.

Для забезпечення прозорості, відповідальності та ефективності використання ресурсів, незалежно від джерел їх надходжень (членські внески, гранти, благодійні пожертви, бюджетні кошти) необхідно впровадити чітку систему обліку: від первинних документів до синтетичного та аналітичного обліку; забезпечити належний внутрішній контроль над готівкою та банківськими коштами (матеріальна відповідальність, ліміти, інвентаризації); здійснювати регулярний аналіз руху коштів, структури, ліквідності та ефективності їх використання; а також проводити аудит — внутрішній або зовнішній — з перевіркою залишків, документації, облікової політики, що дає змогу виявити помилки або ризики, виправити їх, підвищити довіру до організації.

Для некомерційного підприємства таке комплексне ведення обліку і контролю грошових коштів — запорука стабільності, прозорості, можливості планування та виконання своїх статутних завдань.

Література

1. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору : наказ Міністерства фінансів України від 23.01.2015 р. №11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-15#Text>.
2. Сілівончик, О., Скрипник, М. Організація обліку та методика аудиту грошових коштів на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2011, № 29. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-42>
3. Співак С., Королюк Т., Капустяк Р., Сушинський В. Удосконалення механізму управління витратами підприємства в сучасних умовах. Галицький економічний вісник. 2025. Том 94. № 3. С. 49–56. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2025.03.049
4. Стратегії модернізації бухгалтерського обліку системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.06.2018 р. № 437-р. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2018-%D1%80#Text>.

УДК 657

С.М. Співак д.е.н., проф.; Г.І. Фойт

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА

S. Spivak Dr. Sc., Prof.; H. Foit

FEATURES OF REPORTING FOR PUBLIC SECTOR ENTERPRISES